

7^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»
Αθήνα, 22-24 Οκτωβρίου 2009

Σάββατο, 24 Οκτωβρίου 2009

Ανοικτή συζήτηση:

**Αντιμετώπιση της ορολογίας στην ανώτατη εκπαίδευση
Διδάσκοντες – Διδακτικό υλικό – Διδασκόμενοι**

Συντονιστής: **Θεοδόσης Τάσιος**, ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ

Συνομιλητές: **Κώστας Ευσταθίου**, καθηγητής Αναλυτικής Χημείας, ΕΚΠΑ

Γιάννης Κάβουρας, καθηγητής Πληροφορικής, ΟΠΑ

Μαρίνα Πανταζίδου, επίκουρος καθηγήτρια Σχολής Πολιτικών Μηχανικών ΕΜΠ

Κατερίνα Τοράκη, συντονίστρια της Επιτροπής ΕΛΟΤ/ΤΕ21

Τατιάνα Βαλεοντή, φοιτήτρια Ιατρικής, ΕΚΠΑ

Τατιάνα Βαλεοντή

Είμαι στο έκτο έτος της Ιατρικής του ΕΚΠΑ κι επομένως έχω άποψη μόνο για το πώς η συγκεκριμένη σχολή αντιμετωπίζει την ορολογία. Πιστεύω, ωστόσο, ότι αρκετά από τα παρακάτω ισχύουν και σε άλλες σχολές και πανεπιστήμια. Επιπλέον, καθώς δεν έχω ακόμα ολοκληρωμένη εικόνα του αντικειμένου μου, δεν θα συζητήσω για την ιατρική ορολογία γενικά, αλλά θα επικεντρωθώ στο πώς αυτή διδάσκεται.

Καταρχήν, στην Ιατρική ένα σημαντικό μέρος της ορολογίας θεωρείται αυτονόητο για τον ελληνόφωνο φοιτητή. Αυτό συμβαίνει κυρίως με όρους που η ιατρική ορολογία μοιράζεται με την γενική νεοελληνική γλώσσα και με όρους που είναι πολύ συνηθισμένοι στην ιατρική. Τέτοιοι όροι είναι η **ζωή**, ο **θάνατος**, η **υγεία**, η **ασθένεια**, η **νόσος**, το **σύνδρομο**, ο **ιστός**, το **όργανο**, η **κάκωση**, η **φλεγμονή** κλπ. Οι έννοιες που αντιπροσωπεύουν οι όροι αυτοί μπορεί να φαίνονται απλές και αυταπόδεικτες, αλλά όταν προσπαθήσουμε να τις ορίσουμε με ιατρική αυστηρότητα, αντιλαμβανόμαστε πόσο πιο δύσκολο είναι απ' ό,τι φαίνεται. Και σε κάθε περίπτωση, είναι αδύνατο να χτίσουμε σωστή εικόνα για την ιατρική αν δεν έχουμε αυτές τις «απλές» έννοιες **πολύ καλά ορισμένες**, κάτι που δεν συμβαίνει ούτε στις παραδόσεις ούτε στα βιβλία του Πανεπιστημίου.

Η δεύτερη παρατήρηση είναι ότι συχνά προκύπτει το πρόβλημα του ορισμού αγνώστου με άγνωστο. Για παράδειγμα ο ορισμός «η ηπατίτιδα είναι η φλεγμονή του ήπατος», δεν είναι κατατοπιστικός αν δεν είναι γνωστός ο ορισμός της «φλεγμονής». Όπως καταλαβαίνετε, αυτό οφείλεται κυρίως στην προηγούμενη παρατήρηση. Είναι προφανές τι πρόβλημα μπορούν να δημιουργήσουν τα ελαττωματικά θεμέλια στο χτίσιμο της ιατρικής ορολογίας.

Ως αποτέλεσμα, η κατανόηση των όρων από τους φοιτητές προκύπτει κυρίως από εμπειρία και λογική. Με αυτόν τον τρόπο, όμως, γίνεται ένα πλήθος παρανοήσεων σχετικά με το βάθος και το πλάτος των εννοιών. Θα αναφέρω για παράδειγμα τον «**πυρετό αγνώστου αιτιολογίας**». Και να μην έχουμε συναντήσει τον όρο ξανά, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι αφορά έναν πυρετό ο οποίος δεν γνωρίζουμε σε τι οφείλεται. Αλλά αρκεί αυτό το λογικό συμπέρασμα; Ο πλήρης ορισμός είναι ο εξής:

«Πυρετός αγνώστου αιτιολογίας είναι κάθε πυρετός άνω των 38,3 °C, ο οποίος διαρκεί περισσότερο από τρεις εβδομάδες και η αιτιολογία του οποίου παραμένει αδιευκρίνιστη μετά από νοσηλεία μιας εβδομάδας σε νοσοκομείο».

Βλέπετε πώς ένας φαινομενικά κατανοητός όρος μπορεί να κρύβει μια περίπλοκη έννοια, γεγονός που καθιστά την εμπειρική μάθηση ανεπαρκή αν όχι λανθασμένη.

Μία τελευταία παρατήρηση είναι η έλλειψη εναρμόνισης της ορολογίας μεταξύ μαθημάτων και αντίστοιχων βιβλίων και μεταξύ διαφορετικών καθηγητών. Ας πάρουμε για παράδειγμα **δύο ορμόνες**: Η μία αναφέρεται ως **αγγειοτασίνη** ή **αγγειοτενσίνη** και η δεύτερη ως **αγγειοπιεσίνη**, **βαζοπρεσίνη** ή **αντιδιουρητική ορμόνη**. Όχι μόνο η κάθε ορμόνη έχει παραπάνω από έναν όρους, αλλά και οι όροι των δύο ορμονών μοιάζουν εκπληκτικά μεταξύ τους: η ορμόνη **αγγειοτασίνη** είναι διαφορετική από την ορμόνη **αγγειοπιεσίνη**. Καταλαβαίνετε τη σύγχυση που δημιουργείται, όταν κάθε καθηγητής διαλέγει τη δική του εκδοχή χωρίς να αναφέρει τουλάχιστον και τα συνώνυμά της.

Αλλά δεν αρκεί φυσικά να επισημαίνουμε τα προβλήματα, πρέπει, επίσης, να αναζητούμε τρόπους για να τα αντιμετωπίσουμε. Μια σκέψη είναι: στην αρχή του πρώτου έτους κάθε σχολής να γίνεται ένα εισαγωγικό μάθημα σχετικά με την επιστήμη που θα διδαχθεί, τις γενικές αρχές της, τους κλάδους της, το πρόγραμμα σπουδών που θα ακολουθηθεί κλπ. συμπεριλαμβανομένης και της βασικής ορολογίας. Δεν χρειάζεται να γίνει εκτεταμένη αναφορά, άλλωστε οι όροι δεν μαθαίνονται σε λίστες. Απλά μπορεί να γίνει μια πρώτη επαφή. Το ίδιο θα μπορούσε να γίνεται και στην πρώτη παράδοση κάθε μαθήματος. Για παράδειγμα, στην ακτινολογία θα μπορούσε να γίνεται ένα μάθημα αφιερωμένο στον τρόπο λήψης των ακτινογραφιών, πώς περιγράφουμε σωστά μια ακτινογραφία, πώς ονομάζονται οι βασικοί τύποι αλλοιώσεων μιας ακτινογραφίας κλπ. Θεωρητικά τέτοια εισαγωγικά μαθήματα είναι στο πρόγραμμα, αλλά πολλές φορές δεν πραγματοποιούνται ή γίνονται βιαστικά και χωρίς επιμέλεια.

Κατά τη διάρκεια, τώρα, των μαθημάτων, κάθε όρος που αναφέρεται για πρώτη φορά πρέπει να εξηγείται σωστά, η έννοια την οποία αντιπροσωπεύει να ορίζεται σωστά και φυσικά ο όρος να χρησιμοποιείται σωστά. Για να συμβεί αυτό, πρέπει οι καθηγητές να αντιλαμβάνονται το υπόβαθρο των φοιτητών, να γνωρίζουν τι έχουν διδαχθεί στα προηγούμενα μαθήματα και να μην θεωρούν ότι με αυτόν τον τρόπο καθυστερείται το μάθημα.

Επίσης, θα μπορούσαν να συνταχθούν γλωσσάρια όρων με τους αντίστοιχους ορισμούς, όχι για διδακτικό, αλλά για συμβουλευτικό ρόλο. Ακόμα καλύτερα θα ήταν αν αυτά τα γλωσσάρια συνοδεύονταν από εννοιολογικά διαγράμματα (π.χ. δέντρα εννοιών) που απεικονίζουν τις σχέσεις μεταξύ των εννοιών (γένος-είδος, όλον-μέρος κλπ.)

Επιπλέον, θα μπορούσε να γίνεται καλύτερη επιλογή βιβλίων, ώστε αυτά να μην απευθύνονται σε άτομα που είναι ήδη γνώστες του αντικειμένου, αλλά να επεξηγούν όρους που θεωρούνται αυτονόητοι και να περιέχουν σωστούς ορισμούς. Επίσης, τα βιβλία πρέπει να είναι εναρμονισμένα σχετικά με την ορολογία **και** μεταξύ τους **και** το καθένα μόνο του όταν είναι γραμμένα από πολλούς συγγραφείς **και** το καθένα με τις παραδόσεις του μαθήματος στο οποίο αντιστοιχεί.

Τελος, οι καθηγητές πρέπει να εναρμονιστούν μεταξύ τους σχετικά με την ορολογία που χρησιμοποιούν ή έστω να αναφέρουν τις διαφορετικές εκδοχές όπου δεν προκύπτει συμφωνία.

Κλείνοντας, θα ήθελα να πω ότι η ελληνική γλώσσα έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της παγκόσμιας ιατρικής ορολογίας και γενικά της παγκόσμιας επιστημονικής ορολογίας. Και είναι κρίμα εμείς, οι χειριστές της ελληνικής γλώσσας, να μην αντιλαμβανόμαστε τη σημασία της ορολογίας στην απόκτηση της γνώσης.